

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. gruodžio 19 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Sigitos Rudenaitės (kolegijos pirmininkė), Gedimino Sagačio ir Dalios Vasarienės (pranešėja), teismo posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės akcinės bendrovės „Panevėžio statybos trestas“ ir atsakovo Vilniaus Gedimino technikos universiteto kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės ieškinius atsakovui dėl sutarties pakeitimo.

Teisėjų kolegija
n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių viešojo pirkimo sutarčių keitimo taisyklės, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė AB „Panevėžio statybos trestas“ 2022 m. kovo 21 d. ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamą pakeisti 2022 m. kovo 15 d. Susitarimo Nr. 1 (toliau – Susitarimas) prie 2020 m. rugpjūčio 20 d. Statybos rangos sutarties Nr. 10.13-174 (toliau – Rangos sutartis) 1 punktą ir jį išdėstyti taip: „Remiantis Lietuvos Statistikos departamento skelbiamą informacija, kad kategorijos „Negyvenamieji pastatai“ statybos sąnaudų elementų kainos pokytis nuo pasiūlymo pateikimo dienos yra didesnis nei 5 procentai, pagal sutarties 13.8 punkte nurodytą sutarties kainos neatliktoms darbams dėl statybos kainų pokyčio perskaiciavimo formulę, perskaiciuoti sutarties kainą neatliktoms darbams: $17\,131\,732,67 = 7\,410\,126,84 + (15\,883\,591,35 - 7\,410\,126,84) * (1 + 14,73/100)$, kur SN – 17 131 732,67 Eur (Perskaiciuota Sutarties kaina), SS – 15 883 591,35 Eur (Sutarties kaina iki perskaiciavimo), A - 7 410 126,84 Eur (Atliktų darbų kaina iki perskaiciavimo), SKI – 14,73 (Statybų kainų indeksas – kainų pokytis nuo paskutinio indeksavimo arba nuo sutarties sudarymo datos procentais)“.
- Ieškovė nurodė, kad Rangos sutartis buvo sudaryta atlikus tarptautinį viešąjį pirkimą atviro konkurso būdu, VGTU Elektronikos, Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų korpuso (Plytinės g. 25, Vilnius) statybos darbų su darbo projektu BIM aplinkoje parengimu pirkimas“ (Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbtas 2019 m. birželio 14 d., viešojo pirkimo Nr. 439938; toliau – Pirkimas).
- Ieškovė, vadovaudamasi Rangos sutarties 13.8 punktu, kreipėsi į atsakovą prašydamą atlikti Rangos sutartyje nustatytą pakeitimą dėl kainos padidinimo, nurodydamą, kad perskaiciuojant Rangos sutarties kainą turi būti taikomas labiausiai su statybos darbų objektu susijęs statybos sąnaudų elementų kainų indeksas, nurodytas kategorijoje „Negyvenamieji pastatai“; tačiau, atsakovo nuomone, perskaiciuojant kainą taikytinas kainų indeksas, nurodytas kategorijoje „Visi statiniai“.
- Kainų pokytis, taikant statybos sąnaudų elementų kainų indeksą, nurodytą kategorijoje „Visi statiniai“, – 10,49 proc., o nurodytą kategorijoje „Negyvenamieji pastatai“ – 14,73 proc. Susitarimu šalys susitarė pakeisti Rangos sutartį ta apimtimi, dėl kurios ginčo nėra, t. y. padidinti Rangos sutarties kainą taikant 10,49 proc. dydį.
- Ieškovė 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamą pakeisti Rangos sutarties kainą, padidinant 2022 m. balandžio mėn. pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc., o tai sudaro 878 370,88 Eur su PVM. Pažymėjo, kad Susitarimas neturi įtakos reikalavimui atlikti papildomą kainos perskaiciavimą dėl naujų aplinkybių atsiradimo.
- Ieškovė, remdamasi Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktu, argumentavo, kad dėl naujai paaškęusių aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti (2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijos pradėto karo ir dėl to kilusių padarinių statybinių medžiagų rinkai), susidūrė su Rangos sutarties atlikti reikalingų medžiagų tiekimo sutrikimais bei reikšmingu šių medžiagų pabrangimu.
- Ieškovė pažymėjo, kad Susitarimas, kurio buvo perskaiciuota 2021 m. gruodžio mėn. pabaigoje likusių neatliktų darbų kaina, buvo skirtas jos nuostoliams, kilusiems dėl COVID-19 pandemijos sumažinti. Tačiau šiuo atveju poreikis keisti Rangos sutarties kainą atsirado dėl iš esmės naujos ir su ankstesniu keitimu visiškai nesusijusios priežasties – Rusijos Federacijos agresijos, kuri lėmė žymų žaliavų pabrangimą ir sukėlė papildomų ieškovės (rangovės) nuostolių.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Vilniaus apygardos teismas 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimu ieškinius atmetė.
- Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Susitarimas visiškai atitiko Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, kadangi pakeitimas buvo iš anksto aiškiai, tiksliai ir nedviprasniškai suformuluotas Pirkimo dokumentuose. Rangos sutartyje įtvirtintas Rangos sutarties kainos perskaiciavimo pagrindas – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbti statybos sąnaudų kainų indeksai Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkte aiškiai suformuluotos Rangos sutarties peržiūros taisyklės ir jose nėra parašyta, kad, perskaiciuojant kainą, taikoma konkreti statybos sąnaudų elementų kainų indekso rūšis – negyvenamųjų pastatų kainų indeksas. Dėl to nėra pagrindo plačiai aiškinti Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto nuostatą, priskiriant šiam punktui taisyklės, kurios jį įnešė.
- Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad, Rangos sutartyje nesant nuostatos, jog, perskaiciuojant Rangos sutarties kainą, taikoma speciali kainų indekso rūšis, ieškovės reikalaujamas negyvenamųjų pastatų kainų indeksas negalėjo būti taikomas. Šalys pagrįstai sudarė Susitarimą prie Rangos sutarties, kuriame pritaikė bendrąjį statybos sąnaudų elementų kainų indeksą, skirtą visiems statiniams, kadangi indekso rūšis, skirta negyvenamiesiems pastatams, nebuvo nustatyta taikyti pagal Rangos sutarties nuostatas. Dėl šių aplinkybių, pirmosios instancijos teismo vertinimu, Rangos sutarties kaina negalėjo būti perskaiciuota ieškovės nurodytu būdu.
- Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs Pirkimo sąlygas, nusprendė, kad ieškovei neu paskelbimo apie Pirkimą buvo žinoma kainos perskaiciavimo tvarka ir sąlygos, atitinkamai ieškovė galėjo apsvaistinti ir įvertinti savo dalyvavimo Pirkime, taip pat – ir Rangos sutarties sudarymo, esant būtent tokioms kainos perskaiciavimo sąlygoms, tikslingumą. Ieškovė, nesutikdama su Pirkimo sąlygomis, manydama, kad jos yra neteisėtos, neproporcingos, pažeidžiančios tiekėjo ir perkanciosios organizacijos turtinių interesų pusiausvyrą, hygiatėsiskumo principą, turėjo teisę Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka pateikti preterziją perkancijai organizacijai, tačiau šia galimybe nepasinaudojo.
- Pirmosios instancijos teismo vertinimu, nėra teisėtus ieškovės reikalavimas remtis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.204 straipsnio nuostatomis, keičiant po viešojo pirkimo procedūrų sudarytą viešojo pirkimo sutartį, kai viešojo pirkimo sutartyje yra nustatytos viešojo pirkimo sutarties kainos keitimo dėl statybos sąnaudų kainų indekso pokyčio galimybės, tvarka ir periodiskumas.
- Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad pagal Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas pakeisti Rangos sutarties kainos taip pat nėra pagrindo. Aplinkybė, kad Rusija pradėjo karą su Ukraina ir kad dėl šio karo galimybės įsivytį Rusijos ir Baltarusijos prekių apribos sankcijos, sutruks iš kitių šalių gaunamų prekių judėjimas ir atsirastų kitokių neigiamų pasekmių, buvo žinoma, sudarant Susitarimą prie Rangos sutarties. Teismo vertinimu, nėra vienos iš Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytų sąlygų (aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkancioji organizacija negalėjo numatyti), kurioms esant ieškovė galėtų reikalauti pakeisti Rangos sutartį jį nenustatytu būdu.
- Pirmosios instancijos teismo vertinimu, ieškovė, sudarydama Susitarimą, galėjo ir turėjo suprasti, kad kito susitarimo dėl Rangos sutarties kainos pakeitimo ji tais pačiais metais negalės sudaryti, o sudarant Susitarimą karas Ukrainoje jau vyko ir jo pasekmės ekonomikai buvo matomos arba nesunkiai numanomos.
- Rangos sutartyje įtvirtinta galimybė, kad, vykstant Rangos sutartį, statybos darbų sąnaudos gali didėti (Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punktas) ir dėl to nustatyta Rangos sutarties kainos keitimo tvarka. Esant aplinkybėms, kai Rangos sutartyje nustatyta jį keitimo tvarka dėl sąnaudų padidėjimo, negali būti laikomas pagrįstas ieškovės reikalavimas keisti Rangos sutartį dėl to paties pagrindo (sąnaudų padidėjimo) Rangos sutartyje nenustatytu būdu, taikant ne Rangos sutartyje nustatytus, o ieškovės sugalvotus kriterijus, nesilaikant Rangos sutartyje įtvirtinto periodiskumo.
- Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2023 m. gegužės 16 d. sprendimu paliko nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimo dalį, kuria atmetas 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškiny, o sprendimo dalį, kuria atmetas 2022 m. kovo 21 d. ieškiny, panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį tenkino.
- Teisėjų kolegija nepritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad konkreti speciali kainų indekso rūšis Rangos sutartyje nenustatyta, todėl nėra pagrindo išplėsti Rangos sutarties 13.8 punkto taikymo ribas. Teisėjų kolegija sutiko su ieškovės apeliacinio skundo argumentais, kad nagrinėjami atveju turėtų būti taikomas koeficientas, nurodytas kategorijoje „Negyvenamieji pastatai“. Aplinkybė, kad pačiame 13.8 papunktyje nėra nustatyta konkreti statybos sąnaudų elementų kainų indekso rūšis – negyvenamųjų pastatų kainų indeksas, savaime nereiškia, kad turėtų būti taikomas kainų pokyčio rodiklis, nurodytas kategorijoje „Visi statiniai“.
- Byloje nėra ginčo dėl to, kad Pirkimo objektas yra VGTU laboratorijų korpuso statybos darbai, buvo sudaryta Rangos sutartis dėl negyvenamojo pastato (mokslo paskirties). Mokslo paskirties pastatai yra laikomi negyvenamaisiais pastatais. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad statybos sąnaudų elementų kainų pokyčiai informacinioje pranešimoje yra pateikiami pagal statinių tipus, kurie yra nustatomi pagal statinių klasifikacijas (angl. *Classification of types of Construction, C.C.*). Minėtoje klasifikacijoje nėra pastatų rūšių „Visi pastatai“, statiniai skirstomi pagal tipą ir gyvenamuosius ir negyvenamuosius pastatus. Teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė viešųjų pirkimų teisinis santykius reguliuojančias teisės normas, neatšivėlgė jai, kad Pirkimo dokumentai negali būti taikomi bei aiškinami atsietai vienas nuo kito, neįvertino Pirkimo objekto reikšmės taikant kainos peržiūros taisyklės, taigi nepagrįstai nusprendė, jog aplinkybė, kad Rangos sutarties 13.8 punkte *expressis verbis* (aiškiai) nenurodyta konkreti kainų indekso rūšis, savaime lemia bendrojo, o ne specialiojo kainų indekso taikymą.
- Teisėjų kolegija nustatė, kad ieškovė apeliacinio skundo išplėtė faktinį ginčo pagrindą ir, pažeisdama Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) nuostatas, kėlė naujus reikalavimus, kurie nebuvo pareikšti nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme, teikė naujus faktinį ieškinio pagrindą pagrindžiančius argumentus, kurių pirmosios instancijos teismas nevertino priimdamas sprendimą. Bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, ieškovė laikėsi pozicijos, jog ji nebegali reikalauti Rangos sutarties kainos perskaiciavimo pagal Rangos sutarties 13.8 punktą. Pirmosios instancijos teismas iš esmės nepasiskėdė dėl Rangos sutarties 13.8 punkto aiškinimo ir taikymo pagal 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinį, todėl apeliacinės instancijos teisme neįmanoma patikrinti pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumo ir teisėtumo šiuo aspektu.
- Teisėjų kolegija taip pat pritarė atsakovo atsiliepimo į ieškovės apeliacinį skundą argumentams, kad ieškovės pirmosios instancijos teisme neįrodinėjo Rangos sutarties keitimo galimybes Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu. Todėl apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad ieškovės apeliacinio skundo nagrinėjimas Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 2 dalies aiškinimo ir taikymo ginčo teisiniams santykiams aspektu neatliktų ribotos apeliacijos instituto ir paskirties.
- Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad Viešųjų pirkimų įstatymas yra *lex specialis* (specialusis įstatymas) tiek CK, tiek kitų teisės aktų atžvilgiu, nusprendė, kad ieškinio reikalavimas padidinti 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc. nagrinėtinas ne CK 6.204 straipsnio, o Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto kontekste.
- Teisėjų kolegija nusprendė, kad ieškovės 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio reikalavimui perskaiciuoti Rangos sutarties kainą, padidinant 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc. suma, nėra taikytinas Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktas, kadangi kainos peržiūros taisyklės tarp šalių buvo aptartos Rangos sutarties 13.8 punkte. Tačiau ieškovė nei išteisinio ginčo nagrinėjimo metu, nei ieškinyje neįrodinėjo Rangos sutarties 13.8 punkto taikymo sąlygų, nereiškė reikalavimo pakeisti Rangos sutarties 13.8 punkto, kad būtų subalansuota šalių pusiausvyrą. Teisėjų kolegija konstatavo, kad 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio reikalavimas Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu negali būti tenkinamas, todėl pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė pagrįstai.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

- Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo dalį, kuria nebuvo patenkintas ieškovės 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškiny, ir priimti naują sprendimą – 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinį tenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - Lietuvos apeliacinis teismas padarė esminius CPK265 straipsnio 1 dalies pažeidimus, turinčius esminę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, kurie lėmė neteisėtą ir nepagrįstą skundžiamo sprendimo dalies priėmimą, ir nukrypo nuo suformuotos kasacinio teismo praktikos, pagal kurią apeliacinės instancijos teismas privalėjo teisiskai kvalifikuoti ginčo teisinį santykį:
    - Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atsisakė vertinti ieškovės motyvus dėl Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto taikymo šiuo atveju egzistuoja visos FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto taikymo sąlygos, leidžiančios tenkinti 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinį būtent šiuo teisiniu pagrindu. Rangos sutarties konkrečių sąlygų 13.8 punktas nenustato atlikti daugiau nei vieną Rangos sutarties indeksaciją.

- 24.1.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atsisakė vertinti ieškovės motyvus dėl Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies taikymo. Šiuo atveju egzistuoja visos Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygos, leidžiančios pakeisti Rangos sutarties kainą – padidinti ją 878 370,88 Eur. Būtent tokia suma, remiantis Vairšybės duomenų agentūros (buvęs pavadinimas Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės) statybų sąnaudų elementų kainų indeksu, išaugo darbas atlikti reikalingų medžiagų (elementų) kainos.
- 24.2. Lietuvos apeliacinis teismas padarė esminius Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimus, turinčius esminę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui:
- 24.2.1. Nei Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatos, nei kasacinio teismo praktika nenustato, kad keičiamos gali būti tik tam tikros viešojo pirkimo sutarties sąlygos. Apeliacinės instancijos teismo pozicija, kad pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktą negali būti keičiama viešojo pirkimo sutarties kaina, yra deklaratyvi ir nepagrįsta.
- 24.2.2. Vien tai, kad Rangos sutartyje yra įtvirtinta jos kainos indeksacijos tvarka, nepaneigia galimybės taikyti Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Kaip ieškovė nurodė apeliaciniame skunde, ji Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktą prašo taikyti tik tuo atveju, jeigu jos reikalavimai negali būti tenkinami Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto ir Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu.
- 24.2.3. Sudarydami Rangos sutartį, nei atsakovas, nei ieškovė nežinojo, kad Rusiją pradės karą Ukrainoje ir dėl to brangs statybos sąnaudų elementai (14,33 proc. pabrangimas per 5 mėnesius). Padidinus Rangos sutarties kainą 878 370,88 Eur, nepažeisėtų jos pobūdį. Taip pat Rangos sutarties kainą padidinus 878 370,88 Eur, toks pakeitimas neviršytų 50 proc. pradinės Rangos sutarties vertės.
- 24.3. Lietuvos apeliacinis teismas padarė CK 6.204 straipsnio pažeidimą, turintį esmę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui. Apeliacinės instancijos teismo pozicija, kad viešojo pirkimo sutartis CK 6.204 straipsnio pagrindu negali būti keičiama ir tokie pakeitimai gali būti daromi tik pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnį, neatitinka kasacinio teismo praktikos dėl Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio ir CK 6.204 straipsnio santykio, kurioje nurodoma, kad viešųjų pirkimų sutarčių pakeitimai pirmiausiai, bet ne išimtinai, turi būti vertinami pagal Viešųjų pirkinių įstatymą. Vertinant ieškovės reikalavimus CK 6.204 straipsnio kontekste, pažymėtina, kad, neperskaiciavus (nepadidinus) Rangos sutarties kainos, ieškovės ir atsakovo tarpusavio prievolių pusiausvyrą yra iškreipusi, ieškovė patiria didžiąją dalį neigiamų pasekmių dėl pakitusių kainų. Ieškovės įsitikinimu, nagrinėjamu atveju egzistuoja visos CK 6.204 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų nustatytos sąlygos, leidžiančios teigti, kad ieškovės galimybės įvykdyti Rangos sutartį yra suvaržytos. Apeliacinės instancijos teismas, atsisakęs taikyti CK 6.204 straipsnio nuostatas, netinkamai aiškino ir taikė šią teisės normą ir tuo nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos.
25. Atsakovas atsiliepimu į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti, palikti nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo dalį, kuria buvo atmestas ieškovės 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinys. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 25.1. Rangos sutarties kaina negali būti padidinta Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu, nes Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies aiškinimas ir taikymas ginčo teisiniams santykiams šiuo aspektu neatitiktų ribotos apeliacijos instituto ir paskirties. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai atsisakė vertinti ieškovės apeliaciniame skunde nurodytus motyvus dėl Rangos sutarties keitimo taikomo Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindo, motyvuodamas tuo, kad ieškovė šių argumentų nekėlė bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu gali būti atliekami tik mažareikšmiai (lot. *de minimis*) sutarties pakeitimai ir tik dėl papildomų darbų ar papildomo jų kiekio poreikio. Ieškovė 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškiniu reikalavo indeksuoti Rangos sutarties kainą (ją padidinant 878 370,88 Eur) dėl to, kad neva pabrango statybinės medžiagos dėl Rusijos 2022 m. vasario 24 d. pradėto karo Ukrainoje, tačiau ne dėl to, kad būtų paaiškėjęs papildomų darbų ar papildomo jų kiekio poreikis.
- 25.2. Bylą nagrinėjė teismas pagrįstai netenkinio ieškovės 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškiniu reikalavimų dėl Rangos sutarties kainos keitimo pagal Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punktą, nes ieškovė neturėjo teisės antrą kartą tais pačiais kalendoriniais metais reikalauoti kainos perskaiciavimo pagal Rangos sutarties 13.8 punktą.
- 25.3. Rangos sutarties kaina taip pat negali būti padidinta 878 370,88 Eur Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu, kadangi, pasirašydama Susitarimą (sudėtinę Sutarties dalį), ieškovė jau žinojo apie tariamai naujas aplinkybes (prasidėjusį karą Ukrainoje). Apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, konstatuodamas, kad ieškovės pareikštas reikalavimas savo turiniu atitinka prašymą peržiūrėti (perskaiciuoti) kainą pagal Rangos sutarties 13.8 punktą (Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą), ieškovė neprodiavo konkrečių įsigausių šlaidų (sąnaudų) dėl kiliuso karo, nereiškė reikalavimo keisti Rangos sutarties 13.8 punkto, todėl 2022 m. rugsėjo 6 d. reikalavimus padidinti 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc. suma nenagrinėtinas pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas ir Rangos sutarties kainą atitinkamai negali būti padidinta.
- 25.4. Apeliacinės instancijos teismas nepažeidė CK 1.5 punkte įtvirtinto sąžiningumo principo, netenkindamas ieškovės 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinių, ir taip tinkamai paskirstė riziką tarp Rangos sutarties šalių.
- 25.5. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime teisingai konstatavo, kad viešojo pirkimo sutartims Viešųjų pirkinių įstatymas yra *lex specialis* CK atžvilgiu ir pirmenybė teikiama Viešųjų pirkinių įstatymo nuostatomis (Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnis), kadangi, keičiant viešojo pirkimo sutartį, taikant CK 6.204 straipsnį, o ne Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnį, būtų pažeidžiamas viešasis interesas (tikėjų lygiateisiškumo, skaidrumo ir nediskriminavimo principai).
26. Atsakovas kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo dalį, kuria buvo patenkintas ieškovės 2022 m. kovo 21 d. ieškinių reikalavimas, ir palikti nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 26.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.189 straipsnio ir 6.193 straipsnio nuostatas bei nukrypo nuo kasacinio teismo nuosekliai suformuotų šių nuostatų aiškinimo ir taikymo praktikos, nes neanalizavo šalių valios, išreiškėtos Susitarime. Rangos sutarties 13.8 punkte buvo įtvirtinta taisyklė dėl Rangos sutarties kainos indeksavimo ir keitimo pagal statybos sąnaudų elementų kainų indeksą. Šiose nuostatose nėra detalizuota konkrečiai šio indekso subkategorija. Šalys raštu sudarė Susitarimą ir aiškiai išreiškė valią, kad, atliekant Rangos sutarties kainos perskaiciavimą, remiantis Rangos sutarties 13.8 punktu, yra taikoma statybos sąnaudų elementų kainų indekso kategorija „Visi statiniai“ ir tai yra sutarties laisvės principo šraiška.
- 26.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė Viešųjų pirkinių įstatymo 17 straipsnio ir 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas. Atsakovo įsitikinimu, Susitarimas negalėjo būti pakeičiamas pagal ieškovės ieškiniu reikalaujamą, vadovaujantis Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nes jokia Susitarimo pakeitimo galimybė nėra nustatyta nei Rangos sutartyje, nei pačiame Susitarime. Skundžiamu sprendimu atliktas Susitarimo pakeitimas neatitinka sudarytos Rangos sutarties 13.8 punkto, nes šioje Rangos sutarties nuostatoje nebuvo įtvirtinta pareiga perskaiciuoti Rangos sutarties kainą taikyti statybos sąnaudų elementų kainų indeksą, nurodytą subkategorijoje „Negyvenamieji statiniai“.
- 26.3. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime priitaikė statybos sąnaudų elementų kainų indeksą, nurodytą subkategorijoje „Negyvenamieji statiniai“, Rangos sutarties vertė buvo papildomai padidinta 359 274,89 Eur. Tokių sprendimų buvo neteisėtai pakeistas tikėjų suinteresuotumas Pirkimo objektu. Jei Rangos sutarties sąlygos dėl kainų indekso būtų aiškinamos taip, kaip jas aiškino apeliacinės instancijos teismas, Pirkime būtų suinteresuoti dalyvauti daugiau tikėjų.
- 26.4. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime netinkamai paskirstė riziką tarp Rangos sutarties šalių ir tuo pažeidė CK 1.5 straipsnyje įtvirtintą sąžiningumo principą bei nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotų praktikos 2023 m. balandžio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-118-378/2023. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai paskirstė vykdant Rangos sutartį atsiradusią neigiamą pasekmę riziką išimtinai atsakovui. Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad ieškovė su atsakovu sudarė Susitarimą, kuriame aiškiai įtvirtinta šalių valia dėl Rangos sutarties pakeitimo apimties ir statybos sąnaudų elementų kainų indekso, nurodyto kategorijoje „Visi statiniai“, taikymo, ir šalys toliau vykdė Rangos sutartį. Sudarydama Susitarimą, ieškovė veikė savo rizika, todėl jai taip pat turi būti priskiriama kilusių papildomų šlaidų dalis.
27. Ieškovė atsiliepimu į atsakovo kasacinį skundą prašo jį atmesti. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 27.1. Atsakovas sutiko pasirašyti Susitarimą dėl indeksacijos dalies, dėl kurios nėra ginčo (10,49 proc.), tačiau niekada nepripažino ir nesutiko, kad indeksacijai gali būti taikomas indeksas „Visi statiniai“. Apeliacinės instancijos teismas padarė teisingą ir pagrįstą išvadą, kad šiuo atveju Rangos sutarties kaina turėjo būti indeksuojama pagal indeksą „Negyvenamieji pastatai“, bet ne „Visi statiniai“. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punktą. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir vadovausi aktualia kasacinio teismo praktika, nepažeidė sutarčių aiškinimo taisyklių.
- 27.2. Rangos sutartis buvo sudaryta prisijungimo būdu, todėl Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punktas turi būti aiškinamas ieškovės naudai.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl viešojo pirkimo sutarties aiškinimo ir keitimo Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu

28. Pagal CPK 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskūstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Vykdydamas kasacijos funkciją, kasacinis teismas nenustato bylos faktų – yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengs skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai (CPK 353 straipsnio 2 dalis). Teisėjų kolegija konstatuoja, jog nagrinėjamu atveju nėra nustatyta pagrindinė peržengti kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos ribas (CPK 353 straipsnis). Kasacinio nagrinėjimo dalykas yra kasaciniame skunde nurodyti motyvuoti kasacijos pagrindai. Neperžengdamas šalių pateiktų kasacinių skundų argumentų ribų, teisėjų kolegija pasisako dėl teismų šioje byloje priimtų sprendimų pobūdį ir aplinkybes, kuriomis tai gali būti atliekama. Neleidžiami tokie pakeitimai ar pasinikimo galimybės, dėl kurių iš esmės pasikeičytų viešojo pirkimo sutarties pobūdis.
29. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnyje įtvirtintos išamios pirkimo sutarčių keitimo materialiosios taisyklės, kurių pagrindu šalys gali pakeisti tarpusavio sutartinus santykius ir pagal kurias vertinamas tokių veiksmų atlikimo teisėtumas. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad viešojo pirkimo sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos viešojo pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai pakeitimas, neatsižvelgiant į jo piniginę vertę, iš anksto buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas viešojo pirkimo dokumentuose nustatant viešojo pirkimo sutarties peržiūros, įskaitant kainos indeksavimą, atlyginimų darbuotojams peržiūrą, sąlygas ar pasirinkimo galimybes, įskaitant viešojo pirkimo sutarties teminio, perkančių kiekį, apimtį, objekto pakeitimą. Viešojo pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta galimų pakeitimų ar pasirinkimo galimybių apimtį, pobūdis ir aplinkybės, kuriomis tai gali būti atliekama. Neleidžiami tokie pakeitimai ar pasirinkimo galimybės, dėl kurių iš esmės pasikeičytų viešojo pirkimo sutarties pobūdis.
30. Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos, patvirtintos Viešųjų pirkinių tarybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. IS-95 „Dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos patvirtinimo“, (Viešųjų pirkinių tarybos 2019 m. sausio 24 d. įsakymo Nr. IS-13 redakcija) (aktuali redakcija Pirkimo pakeškimu metu) (toliau – Kainodaros metodika) 53 punkte nustatyta, kad peržiūra galima, kai peržiūros sąlygos iš esmės nepakeičia viešojo pirkimo sutarties pobūdžio ir, neatsižvelgiant į jo piniginę vertę, jos iš anksto buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotos viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo sutartyje, nurodant, *inter alia* (be kita ko): aplinkybes, kurioms atsiradus atliekama peržiūra, taip pat statistinių rodiklių šaltinius, kai peržiūra vykdoma remiantis jų duomenimis (Kainodaros metodikos 53.1 punktas); sutarties kainos perskaiciavimo formulę; viešojo pirkimo sutarties kainą peržiūrint antrą ir vėlesnį kartą, perskaiciavimo formulę turi būti taikoma ne visai pradinės sutarties vertei, bet tik neįpraktiems pagal sutartį prekių, paslaugų, darbų kiekiams (apimtims) (Kainodaros metodikos 53.2 punktas); peržiūros momentą bei dažnumą (Kainodaros metodikos 53.3 punktą); momentą, nuo kurio įsigalioja pakeistos sutarties kainos ar įkainiai ir už kuras prekes, paslaugas ir (ar) darbus bus mokama senosiomis kainomis ar įkainiais, o už kuras – pakeistomis (-ais) (Kainodaros metodikos 53.4 punktas).
31. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad Viešųjų pirkinių įstatymo imperatyviosios normos tikėjų ir perkančiąją organizaciją saisto ir po viešojo pirkimo sutarties sudarymo; vien viešojo pirkimo sutarties sudarymas nereiškia, kad viešojo pirkimo sutarties šalių nesaisto imperatyviosios Viešųjų pirkinių įstatymo normos; tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad Viešųjų pirkinių įstatymas reguliuoja tam tikrus viešojo pirkimo sutarties šalių teisinius santykius aspektus, kurie šieina už viešojo pirkimo procedūrų; nors pagal Viešųjų pirkinių įstatymą, sudarius viešojo pirkimo sutartį, viešasis pirkimas pasibaigia, tačiau perkančiosios organizacijos ir tikėjų viešojo pirkimo teisiniai santykiai neišbaigia; taigi tokiems (viešojo pirkimo sutarties vykdymui) santykiams taikytinas Viešųjų pirkinių įstatymas, kiek jis juos reguliuoja: pvz., viešojo pirkimo sutarties keitimas, papildomų darbų pirkimas; viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimas – Viešųjų pirkinių įstatymo reguliuojama sritis, kuriai nustatytos imperatyviosios teisės normos ir apribojimai, susiję su viešojo pirkimo procedūrų vykdymu bei šlapukiantis iš viešųjų pirkinių principų turinio (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-220-969/2020 41 punktą; 2021 m. vasario 24 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-26-969/2021 38 punktą).
32. Viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimas tiesiogiai susijęs su viešojo pirkimo procedūromis, todėl patenka į specialiąją viešųjų pirkinių teismo reguliavimo sritį, t. y. Viešųjų pirkinių įstatymą; jei būtų prišlyngai ir Viešųjų pirkinių įstatymo 86 straipsnio 3 dalies nuostata – sudarant viešojo pirkimo sutartį joje negali būti keičiama laimėjusio tikėjuo pakeitimo pasiūlymo kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos ir viešojo pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytos viešojo pirkimo sąlygos ir viešojo pirkimo dokumentuose nustatytos viešojo pirkimo sąlygos – būtų aiškinama tik kaip reikšiantį perkančiosios organizacijos ir pirkimą laimėjusio tikėjuo veiksmų ribojimą tik viešojo pirkimo sutarties sudarymo metu, tokia praktika viešojo pirkimo sutarties šalių teisę piktnaudžiauti keičiant viešojo pirkimo sutarties nuostatas po jos sudarymo, taip būtų pažeisti kitų viešojo pirkimo dalyvių interesai ir viešųjų pirkinių tikėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principai; dėl šių priežasčių Viešųjų pirkinių įstatyme įtvirtinta sutarties laisvės principo išimtis (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-220-969/2020 42 punktą).
33. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sprendimų dėl ginčų, kylančių iš viešųjų pirkinių teisiųjų santykių, *inter alia*, dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo, teismai turi vertinti ne tik ginčo viešojo pirkimo sutarties nuostatas, bet ir, atsižvelgdami į aplinkybes, kad ginčo viešojo pirkimo sutartis buvo sudaryta viešojo pirkimo būdu, viešojo pirkimo sutarties turinys turi būti nustatomas ir tiriant bei vertinant pakeškelto viešojo pirkimo konkurso sąlygas, taip pat ir konkurso laimėjo pasiūlymą, šalių elgesį vykdyant viešojo pirkimo sutartį ir pan. (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-220-969/2020 46 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2021 m. vasario 24 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-26-969/2021 56 punktą).
34. Kaip yra pažymėjęs kasacinis teismas, viešojo pirkimo sutarties jos galiojimo laikotarpiu galėtų būti keičiama viešojo pirkimo sutartyje nustatytomis sąlygomis, jei perkančiąją organizaciją jau viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo sutartyje būtų įtvirtinusi baigtinė sąrašą konkrečių atvejų, kuriems esant galėtų būti keičiamos viešojo pirkimo sutarties nuostatos (vykdymo sąlygos). Norint pakeisti viešojo pirkimo sutartį Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu, konkretūs galimi atvejai ar preliminarūs sutarties pakeitimai viešojo pirkimo dokumentuose privalo būti suformuluoti aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai, t. y. nurodant ne tik galimybes keisti viešojo pirkimo sutartį, bet ir nustatant aiškiai pakeitimų apimtį, jų pobūdį bei aplinkybes, kurioms esant pakeitimai gali būti atliekami. Tokiu būdu būtų galima vykdyti viešojo pirkimo sutartį (taigi – ir ją keisti) joje nustatytomis sąlygomis kartu užtikrinant pagrindinių viešųjų pirkinių principų (tikėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo) laikymąsi (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-245-916/2023 49 punktą).
35. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktikoje nuosekliai pažymima, kad jei perkančiosios organizacijos, nesant šankstinio pakeškelimo apie viešojo pirkimo sutarties pakeitimo galimybę, viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu būtų leista pakeisti pirkimo sąlygas, pastarųjų, tokių, kokios buvo paskelbtos iš pradžių, turinys būtų iškreiptas ir neišvengiamai taip būtų pažeisti lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, nes nebūtų užtikrintas viešojo pirkimo sąlygų vienodumas ir procedūrų objektyvumas (Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, C-496/99).

36. Nagrinėjamoje byloje teismų nustatyta, kad ieškovė ir atsakovas sudarė Rangos sutartį, kuria susitarė taikyti fiksuotos kainos su peržiūra kainodarą. Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.1 punkte tvirtinama, kad Rangos sutarties pakeitimai gali būti atliekami vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsniu. Šalys Rangos sutarties 13.1 papunktyje apibrėžė, ką laiko papildomu darbu ir nenumatytomis aplinkybėmis. Šalys taip pat sulaukė, kad jeigu pakeitimas atliekamas kitais negu apibrėžti šiam punkte atvejais, tokiame pakeitime atlikti turi būti vykdomas atskiras viešasis pirkimas, t. y. nauja viešojo pirkimo procedūra pagal Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus.
37. Šalys Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 papunktyje susitarė dėl Rangos sutarties kainos peržiūros dėl kainų pokyčio, nustatydamos, kad kaina bus perskačiuojama taikant Statistikos departamento paskelbtus statybos sąnaudų kainų indeksus, vadovaujantis Kainodaros metodika, jeigu nuo pasiūlymo pateikimo dienos arba nuo kainos paskutinio indeksavimo statybos sąnaudų kainų pokytis yra lygus arba didesnis kaip 5 procentai.
38. Byloje nėra ginčo, kad ieškovė ir atsakovas, vadovaudamiesi Rangos sutarties 13.8 punkto nuostata, sudarė Susitarimą, kurio esmė – Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, kadangi pakeitimas buvo iš anksto aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas Pirkimo dokumentuose, ir nėra pagrindo plačiai aiškinti Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto nuostatą, priskiriant šiam punktui taisyklių, kurios jį neįrašytos.
39. Ieškovė neginčija, jog buvo atsiradusios aplinkybės taikyti Rangos sutarties 13.8 punkto nuostatas ir perskačiuoti (peržiūrėti) Rangos sutarties kainą. Šalys tuo tikslu sudarė Susitarimą, kurio 1 punkte nurodė, jog perskačiuojant (peržiūrint) Rangos sutarties kainą, atsižvelgiama į kategorijos „Visi statiniai“ statybos sąnaudų elementų kainos pokytį. Susitarimas, kaip nustatyta Susitarimo 3 punkte, yra neatskiriama Rangos sutarties dalis.
40. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad šalių sudarytas Susitarimas visiškai atitiko Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, kadangi pakeitimas buvo iš anksto aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas Pirkimo dokumentuose, ir nėra pagrindo plačiai aiškinti Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punkto nuostatą, priskiriant šiam punktui taisyklių, kurios jį neįrašytos.
41. Apeliacinės instancijos teismas kasacine tvarka skundžiamame sprendime nepaneigė šalių teisės, vadovaujantis Rangos sutarties 13.8 punktu, peržiūrėti Rangos sutarties kainą (pakeisti Rangos sutartį Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta pagrindu), tačiau vertino, kad Susitarimo 1 punkte nurodyta kategorija „Visi statiniai“ turi būti pakeista ieškovės nurodytu būdu į kategoriją „Negyvenamieji pastatai“.
42. Atsakovas kasaciniame skunde teigia, jog apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė CK 6.189 straipsnio ir 6.193 straipsnio nuostatas, nes neanalizavo šalių valios, išreikštos Susitarime. Be to, atsakovo įsitikinimu, apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas pirmosios instancijos teismo sprendimą dalį dėl ieškovės 2022 m. kovo 21 d. ieškinio ir nusprenddamas pakeisti Susitarimą, netinkamai taikė Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą.
43. Teisėjų kolegija pažymi, kad, kaip nurodyta šios nutarties 29 punkte, viešojo pirkimo sutarčių keitimo pagrindai nustatyti *lex specialis* – Viešųjų pirkimų įstatymo – 89 straipsnyje, todėl, siekiant pakeisti viešojo pirkimo sutartį, turi būti įvertinta, ar toks pakeitimas atitinka bent vieną iš Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnyje nurodytų teisių ir įstatinių keitimo pagrindų.
44. Ieškovė neginčija aplinkybės, jog siekė pakeisti Susitarimo 1 punktą, pakeičiant jame nustatytą kategoriją „Visi statiniai“ į kategoriją „Negyvenamieji pastatai“, vadovaudamasi Rangos sutarties 13.8 punktu ir Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktu.
45. Kaip nurodyta šios nutarties 29 punkte, viešojo pirkimo sutarties pakeitimai Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu galimi, jei jie yra iš anksto aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyti viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo sutartyje.
46. Kaip matyti iš bylą nagrinėjusių teismų priimtų procesinių sprendimų, teismai pripažino, jog Rangos sutarties 13.8 punkte nustatytos Rangos sutarties peržiūros sąlygos buvo suformuluotos tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai, nes tik tokios sąlygos, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktu, laikytinos pagrindu keisti viešojo pirkimo sutartį, jeigu nustatytomis sąlygomis vykdyti Rangos sutartį, jeigu nustatytomis sąlygomis peržiūrint Rangos sutarties kainą. Priešingu atveju, esant ginčui dėl Rangos sutarties 13.8 punkto turinio, Rangos sutarties keitimas (taigi – Susitarimo sudarymas) Rangos sutarties 13.8 punkte nustatyto pagrindu būtų nepagrįstas ir neteisėtas (Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktas).
47. Teisėjų kolegija pritaria atsakovui, kad Susitarimo 1 punkto keitimas, pakeičiant Susitarimo 1 punkte nustatytą kategoriją „Visi statiniai“ į kategoriją „Negyvenamieji pastatai“, negalimas Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu, nes ieškovė neįrodinėjo, o teismai nenustatė, jog Rangos sutartyje būtų aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai – taip, kaip reikalaujama Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte, nustatyta galimybė keisti Rangos sutartį įtvirtintas statybos sąnaudų elementų kainų indekso kategorijas, kuriomis vadovaujantis perskačiuojama Rangos sutarties kaina.
48. CK 6.193 straipsnyje nustatytos sutarčių aiškinimo taisyklės. Sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai. Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys (CK 6.193 straipsnio 1 dalis). Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsizvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę ir tikslą bei jos sudarymo aplinkybes. Aiškinant sutartį, reikia atsižvelgti ir į įprastines sąlygas, nors jos sutartyje nenurodytos (CK 6.193 straipsnio 2 dalis). Jeigu abejojama dėl sąvokų, kurios gali turėti kelias reikšmes, šioms sąvokoms priskiriama pirmiausia, atsižvelgiant į tos sutarties prigimtį, esmę bei jos dalyką, reikšmę (CK 6.193 straipsnio 3 dalis). Kai abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos tas sąlygas pasiūliusios šalies naudai ir jas priimančios šalies naudai. Visais atvejais sutarties sąlygos turi būti aiškinamos vartotojų naudai ir sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai (CK 6.193 straipsnio 4 dalis). Aiškinant sutartį, taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių tarpusavio santykių praktiką, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir papročius (CK 6.193 straipsnio 5 dalis).
49. Kasacinio teismo praktika dėl sutarčių aiškinimo taisyklių yra išsami ir išplėta. Kai kyla šalių ginčas dėl konkretės sutarties turinio, jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas konkrečių atvejų reikšmingas aplinkybes. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nerikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu. Aiškinant sutartį, būtina vadovautis ir CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Tačiau toks aiškinimo būdas ne visada leidžia tiksliai įvertinti sutarties turinį ir nustatyti bendrą subjektyvią kontrahentų valią sukurti atitinkamus įsipareigojimus. Sutarties šalių ketinimas lemia kiekvienos iš šalių individualios sąvokos ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilius sutarties šalių ginčus, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, ypač jei sandorio šalys laikosi priešingų pozicijų, skirtingai interpretuoja sudarant sutartį buvusių jų valią ar ją iškreipia, nesutaria dėl sutarties tikslų ar turinio. Todėl tais atvejais, kai šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir kai neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvią (šalių tikrųjų ketinimų) sutarties aiškinimo būdą, prioritetas teiktinas pažodiniams sutarties teksto aiškinimui (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisimintų įsipareigojimų turinio. Subjektyvūs sutarties aiškinimo metodas ir teksto lingvistinis aiškinimas sudaro darnią sutarčių aiškinimo metodų sistemą, kuria remiantis nustatomas šalių valios turinys (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-72-421/2022 25 punktą, 2022 m. gruodžio 29 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-298-969/2022 34 punktą).
50. Teisėjų kolegija nesutinka su apeliacinės instancijos teismo Rangos sutarties 13.8 punkto nuostatos aiškinimu, kad Rangos sutarties 13.8 punkte nustatytas statybos sąnaudų kainų pokytis turi būti vertinamas atsižvelgiant į kategoriją pagal statinio tipą.
51. Visų pirma, kaip pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, Rangos sutarties 13.8 punkte nėra nurodyta konkreti statybos sąnaudų elementų kainų indekso rūšis. Antra, apeliacinės instancijos teismas nepaneigė fakto, jog statybos sąnaudų elementų kainų indeksas „Visi statiniai“ egzistuoja, tik pažymėjo, kad jis netaikytinas, nes apibendrina visų statinių sąnaudų elementų kainas.
52. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad nors statybos rangos sutartyse turėtų būti siekiama įtvirtinti statybos sąnaudų elementų kainų indeksavimo tvarką, pagal kurią kainos indeksuojamos pagal tokius statybos sąnaudų elementų kainų indeksus, kurie labiausiai atitinka statomo objekto rūšį, tačiau tai nepaneigia byloje nagrinėjamos konkrečios faktinės situacijos, kad, atsižvelgiant į tai, jog Rangos sutarties kaina buvo perskačiuota pagal Rangos sutarties 13.8 punkto nuostatas (Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu), sudarant Susitarimą ir jame *expressis verbis* nustatant kainų indekso kategoriją „Visi statiniai“, šalys buvo sutarusios Rangos sutarties kainos peržiūrą taikyti statybos sąnaudų elementų kainos pokytį, nurodytą kategorijoje „Visi statiniai“.
53. Sudarius Rangos sutartį ir kilius ginčus dėl jos vykdymo (dėl kainų indekso taikant Rangos sutarties kainos peržiūros taisyklės), ieškovė nesikreipė į teismą dėl Rangos sutarties pakeitimo, sutiko vykdyti Rangos sutartį, pasirašydama Susitarimą. Toks ieškovės pasirinkimas, kai ji kartu su atsakovu, vadovaudamasi Rangos sutarties 13.8 punktu, sudarė Susitarimą, kurio 1 punkte aiškiai nurodė kategoriją „Visi statiniai“, leidžia padaryti išvadą, kad ieškovė pripažino Rangos sutarties 13.8 punkto nuostatas esant aiškias, tiksliai ir nedviprasmiškai, kad perskačiuojant Rangos sutarties kainą taikytinas statybos sąnaudų elementų kainų pokytis, nurodytas kategorijoje „Visi statiniai“.
54. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas Rangos sutarties 13.8 punktą, Susitarimo 1 punktą, neatsižvelgė į šalių valią, nustatytą Susitarime, pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles ir, tenkindamas ieškinį bei pakeisdamas Susitarimo 1 punkte nurodytą kategoriją, netinkamai taikė Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, todėl priėmė nepagrįstą sprendimą, jog nagrinėjami atveju turėtų būti taikomos statybos sąnaudų elementų kainų pokytis, nurodytas kategorijoje „Negyvenamieji pastatai“.

Dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su CPK 265 straipsnio 1 dalies netinkamu taikymu

55. CK 1.137 straipsnio 1 dalį nustatyta, kad asmenys savo nuožūra laisvai naudojami civilinėmis teisėmis, taip pat teise į teisminę gynybą. Laisvas teisės į pažeistų civilinių teisių gynybą įgyvendinimas reiškia ir gynybos būdų pasirinkimą (CK 1.138 straipsnis). Civilinių teisių gynybos būdai – tai materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimai, reikšiami asmenims, kurių teisės pažeistos arba kuriams gresia jų pažeidimo pavojus, ir skirti pažeistoms civilinėms teisėms apginti arba civilinių teisių pažeidimui išvengti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2012).
56. Teismo nagrinėjimo dalyką apibrėžia ieškinio turinį sudarantys elementai – ieškinio dalykas ir ieškinio pagrindas. Asmuo, kreipdamasis į teismą dėl jo manymu, pažeistos subjektingės teisės ar įstatymo saugomo intereso, ieškinyje nurodo tokio pažeidimo aplinkybes (faktinį pagrindą) ir pasirenka teisių gynimo būdą (ieškinio dalyką) (CPK 135 straipsnio 1 dalies 2, 4 punktai). Ginčas privalo būti išspręstas pagal ieškovo pareikštus reikalavimus, teismas negali pats nei suformuluoti už ieškovo ieškinio dalyko ir pagrindo, nei, sprendžiamas bylą, pakeisti ieškinio dalyko ar faktinio pagrindo ar taikyti alternatyvius pažeistų teisių gynimo būdus (išskyrus įstatyme nustatytas išimtis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-429-701/2017, 31 punktas; 2023 m. rugšio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-253-381/2023, 59 punktas).
57. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad tinkamas teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas, visų pirma, siejamas su ieškovo pareiga tiksliai suformuluoti ieškinio pagrindą ir dalyką, t. y. suformuluoti juos taip, kad būtų aišku, kokio materialiojo teismo rezultato siekiama iškeliant bylą, kokios faktinės aplinkybės nustatytinos nagrinėjant bylą. Tinkamas ieškinio dalyko (ir pagrindo) suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos teismo nagrinėjimo ribas ir sudaro pagrindą įstatymo nustatytu ir ieškovo pasirinktu būdu išspręsti faktą ir apginti pažeistas teises. Ieškoviui savo pareigos tinkamai neįvykdžius, ribojama atsakovo teisė gintis nuo jam pareikštų reikalavimų. Dėl to aiškus ieškinio dalyko suformulavimas ir faktinio pagrindo išdėstymas yra šalių lygiateisiškumo ir rungtyniškumo principų tinkamo įgyvendinimo pralaida (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-115-916/2018, 28, 29 punktai ir jose nurodyta kasacinio teismo praktika).
58. Be to, kasacinio teismo praktikoje yra pabrėžta, kad pareiškiantis ieškinį asmuo privalo tinkamai surašyti ieškinio pareiškimą, aiškiai suformuluoti ieškinio dalyką ir pagrindą tam, kad teismas, vadovaudamasis koncentracijos ir ekonomiško principais (CPK 7 straipsnis), galėtų tinkamai atlikti vieną iš savo tikslų – kuo greičiau atkurti teisingą taiką tarp šalių (CPK 2 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2014).
59. Remiantis CPK 141 straipsnio 1 dalimi, pakeisti ieškinio dalyką arba pagrindą galima tik nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme iki nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo. Vėlesnis ieškinio dalyko ar ieškinio pagrindo keitimas įstatymo leidžiamas tik tais atvejais, kai tokio pakeitimo būtinumas iškilo vėliau arba jeigu yra gautas priešingos šalies sutikimas, arba jeigu teismas mano, kad tai neužkirs bylos nagrinėjimo.
60. Kasacinis teismas yra nurodęs, jog proceso operatyvumas viešųjų pirkimų byloje yra itin aktualus, nes ilgos ginčų nagrinėjimo procedūros gali turėti neigiamą įtaką tikio subjektyvumui. Dėl to CPK nustatytos papildomos procesinės priemonės viešųjų pirkimų bylą nagrinėjimui spartinti (CPK XXI 1 skyriuje reglamentuojami viešųjų pirkimų bylą nagrinėjimo ypatumai).
61. Nors, viena vertus, kasacinio teismo yra išaiškinta, kad viešųjų pirkimų bylos įstatymu priskirtos nedispozityviųjų bylą kategorijai, tai reiškia, kad jose teismas negali apsiriboti pasyvaus arbitro vaidmeniu, o yra įpareigotas ir įgalintas ginti interesą viešąjį interesą veikti aktyviai. Teismo diskrecija viešojo intereso gynimo byloje reiškia ne tik teisę aktyviai veikti, tačiau ir atitinkamą pareigą šią teisę įgyvendinti, kai to reikia teisingam bylos išnagrinėjimui (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018 51, 52 punktus).
62. Kita vertus, bylą nagrinėjimo operatyvumo nereikalauja ginčai, kylančys dėl viešųjų pirkimų metu sudarytų viešojo pirkimo sutarčių vykdymo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-381/2022 41 punktą), kaip yra nagrinėjami atveju. Viešųjų pirkimų procedūros pagal Viešųjų pirkimų įstatymą baigiasi, kai yra sudaroma viešųjų pirkimų sutartis (Viešųjų pirkimų įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 1 punktas), todėl ginčams, kylančiams dėl tokių sutarčių vykdymo, *inter alia*, dėl viešųjų pirkimų sutarties keitimo, tarp šalių susiklosčius prievoliniams teisiniams santykiams, yra taikomos bendrosios CPK nustatytos bylą nagrinėjimo taisyklės.
63. Civilinis procesas grindžiamas bendroju proceso dalyvių elgesio dispozityvumo principu (CPK 13 straipsnis), kuris reiškia laisvą proceso dalyvių disponavimą jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis. Civilinio proceso teisė pagal reguliavimo dalyką ir teisių santykių reglamentavimo principus yra viešoji teisė, todėl teismas, kaip civilinių procesinių santykių subjektas, turi tik tas teises, kurios jam yra suteiktos konkrečių teisės aktų nuostatų ir neturi teisės peržengti įstatymo nustatytos kompetencijos ribų. Atvejais, kada teismas gali paneigti proceso dalyvių elgesio dispozityvumo principą, nustatyti įstatymu ir paprastai yra susiję su suteiktos apsaugoti viešąjį interesą, apginti išpinesimą ginčo šalį (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2009; 2020 m. spalio 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-378/2020 110 punktą).
64. Kasacinis teismas yra išaiškines, kad dispozityvūs bylos nagrinėjimo apeliacinė tvarka specifika, lyginant su jos nagrinėjimu pirmosios instancijos teisme, yra tik ta, kad apeliacinės instancijos teismas bylą nagrinėja ne tik neperžengdamas apeliaciniam skunde ir atsiliepime į šį skundą nustatytų ribų (apeliacinio skundo faktinio ir teisinio pagrindo bei atsiliepimo į apeliacinį skundą faktinio ir teisinio pagrindo), išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, bet ir bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme bylą, kurios šalys suformavo ieškinyje ir atsiliepimuose į ieškinį (priešieškinyje), nes apeliacinis skundas ir atsiliepimas į jį negali būti grindžiami aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme (CPK 306 straipsnio 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-381/2023, 49 punktas).
65. Priimdami sprendimą, teismas įvertina įrodymus, konstatuoja, kurios aplinkybės, turinčios reikšmės bylai, yra nustatytos ir kurios nenustatytos, koks įstatymas turi būti taikomas šioje byloje ir ar ieškinyje yra tenkinamas (CPK 265 straipsnio 1 dalis). Teismas turi priimti sprendimą dėl visų ieškovo, atsakovo ir trečiojo asmens pareikštų reikalavimų, išskyrus atvejus, kai priimamas dalinis sprendimas. Sprendime neleidžiama peržengti bylos pareikštų reikalavimų, išskyrus CPK nustatytus atvejus (CPK 265 straipsnio 2 dalis).
66. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai pažymima, kad faktinių aplinkybių teisinis kvalifikavimas yra teismo pareiga, kurią teismas atlieka *ex officio* (pagal pareigą), vadovaudamasis teisės normomis ir nesaistomas, kad šalis pačios teisiškai vertina savo veiksmus ar kitas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų faktiniu pagrindu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-335-469/2019 40 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Byloje taikytinių teisės normų nustatymas, jų turinio išaiškinimas ir šalių santykių kvalifikavimas priklauso teismo kompetencijai; šalių pateiktas teisės aiškinimas teismo, nagrinėjant bylą, nesaisto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2014 ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika). Teisė kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas ginčo santykiui yra bylą nagrinėjantį teismo prerogatyva; vykdydamas teisių santykių kvalifikavimą, teismas įstatymą, taikytiną ginčui spresti, pagal ieškovo nurodytas faktines aplinkybes parenka savo nuožūrą (CPK 265 straipsnio 1 dalis) ir yra nepriklausomas nuo šalių nuomonės ar pageidavimų; faktinių bylos aplinkybių teisinė kvalifikacija yra teismo prerogatyva (žr. *iura novit curia*) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-460-421/2018 17 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Nors teismas turi pareigą tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius ir pritaikyti faktinei situacijai aktualias teisės normas (teisių ieškinio pagrindą), tačiau ši teismo pareiga nereikšia nei teismo teisės modifikuoti faktinį ieškinio pagrindą (kvalifikuoti kitas, nei nurodytos šalių, faktines aplinkybes), nei keisti ieškinio dalyką, peržengiant pareikštus reikalavimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-24-378/2022, 31 punktas).
67. Nors CPK nenustatytas reikalavimas, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų įstatymus, kuriais grindžia savo reikalavimus, t. y. teisiškai kvalifikuotų ginčą, tačiau faktai juridinę reikšmę įgauna tik tuo atveju, jei būtent su jais

materialiosios teisės normos, reglamentuojančios ginčo teisinį santykį, sieja juridinių faktų atsiradimą, t. y. šalis siejančių teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą, pasibaigimą. Vadinas, ieškovas, ieškinyje nurodydamas esminius faktus, turi atsižvelgti į atitinkamas materialiosios teisės normas, taip pat į proceso teisės normas pagal bylos kategoriją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440-687/2016, 16 punktas).

68. Ieškinio reikalavimų pagrindžiančių materialiosios teisės normų nurodymas ieškinyje rodo, kaip ginčo santykį teisškai vertina pats ieškovas, kokį pažeistos teisės gynbos būdą ar būdus prašo teismo taikyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/2008).
69. Ieškove kasaciniame skunde teigia, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas kasacinę tvarka skundžiamą sprendimą, padarė CPK 265 straipsnio 1 dalies normų pažeidimą ir nepagrįstai nusprendė, jog ieškove apeliaciniu skundu špėtė faktinį 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio pagrindą. Ieškove teigia, kad apeliaciniame skunde, atsižvelgdama į jai nepažintą pirmosios instancijos teismo sprendimą, pateikė pirmosios instancijos teismo nagrinėtų faktinių aplinkybių papildomą teisinį vertinimą ir nurodė, kad 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinys taip pat gali būti tenkinamas, vadovaujantis: i) Rangos sutarties FIDIC konkrečių sąlygų 13.8 punktu; ii) Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu.
70. Teismų nustatyta, kad nagrinėjamoje byloje ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. pareikštu ieškiniu prašė pakeisti Rangos sutarties kainą, padidinant 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc., t. y. 878 370,88 Eur su PVM suma. Kaip nustatė apeliacinės instancijos teismas, ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinys buvo grindžiamas Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir CK 6.204 straipsnio teisės normomis, įrodinėjamas aplinkybės, sudarančios pagrindą taikyti nurodytas teisės normas.
71. Priartina apeliacinės instancijos teismui, kad, nagrinėjant ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinį, šioje bylos dalyje nebuvo keliamas Rangos sutarties 13.8 punkto taikymo ir aiškinimo klausimas (Rangos sutarties keitimas Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu) ir pirmosios instancijos teisme nebuvo įrodinėjama Rangos sutarties keitimo galimybė Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tiek Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte, tiek 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte, tiek 89 straipsnio 2 dalyje nustatyti savarankiški atskiri viešojo pirkimo sutarties keitimo teisiniai ir faktiniai pagrindai, kuriuos esant turi pagrįsti šalis, siekianti viešojo pirkimo sutarties pakeitimo. Kitaip tariant, šalis, siekianti pakeisti viešojo pirkimo sutartį Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytu pagrindu, kaip jau aptarta šios nutarties 29 punkte, turi įrodyti, kad viešojo pirkimo sutartyje yra nustatytos aiškios, tikslios, nedviprasmiškos viešojo pirkimo sutarties keitimo taisyklės (šalis turi įrodyti, kad viešojo pirkimo sutartyje aiškiai aptartas siekiamas keitimas (pvz., kainos peržiūra), keitimas atitinka nustatytas sąlygas (pvz., nėra viršijamas keitimo dažnumas, yra atsiradusios sąlygos kainai peržiūrėti, pvz., nustatytu dydžiu padidėjęs atitinkamas kainų indeksas ir pan.); šalis, siekianti pakeisti viešojo pirkimo sutartį Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytu pagrindu, turi įrodyti, kad pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti, ir kad pakeitimo vertės neviršija verčių, įtvirtintų šioje nuostatoje; šalis, siekianti pakeisti viešojo pirkimo sutartį Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 2 dalyje nustatytu pagrindu, privalo pagrįsti, kad siekiamas atlikti keitimas yra mažareikšmis (lot. *de minimis*), neviršija Viešųjų pirkinių įstatyme nustatytų ribų.
72. Teismo pareiga tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius reiškia pareigą konkrečiam ginčo santykiui pritaikyti tinkamą teisės normą, atitinkančią faktinį ieškinio pagrindą, t. y. tinkamai kvalifikuoti ieškinyje nurodytas faktines aplinkybes. Nagrinėjamos bylos dalis dėl Rangos sutarties kainos padidinimo 14,33 proc. nėra susijusi su viešojo intereso, nėra priekšiam vadinamųjų nedispozityviųjų bylų kategorijai, todėl teismas tokio pobūdžio klausimus nėra įpareigotas būti aktyvus įrodinėjimo procese. Be to, ieškove byloje buvo atstovaujama profesionalus teisininko (advokato), kuriam žinomos civilinio proceso teisės normų nuostatos, teisės ir pareigos, civilinių bylų nagrinėjimo tvarka.
73. Atsižvelgiant į tai, teisejų kolegijos vertinimu, ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio faktinis pagrindas suformuluotas aiškiai, ieškovei, atstovaujamai profesionalaus teisininko, neabejotinai buvo suprantama, kad ieškinys yra pareikštas dėl Rangos sutarties keitimo (kainos padidinimo) dėl atsiradusių nenumatytų aplinkybių (Rusijos Federacijos pradėto karo prieš Ukrainos Respubliką) galimai lėmusių ekonominės Rangos sutarties šalių pusiausvyros pasikeitimą, o tai atitinka 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinyje nurodytą teisinį pagrindą – CK 6.204 straipsnio ir Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas.

Dėl viešojo pirkimo sutarties keitimo Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte ir CK 6.204 straipsnyje nustatytu pagrindu

74. Nagrinėjamoje byloje ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. pareikštu ieškiniu prašė pakeisti Rangos sutarties kainą, ją padidinant 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų 14,33 proc. suma. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad ieškove iš esmės siekė ne pakeisti pačią Rangos sutartį, įtraukiant, pvz., atliekant darbus atsiradusius nenumatytus darbus, pakeičiant Rangos sutarties vykdymo terminus dėl nenumatytų aplinkybių ir pan., kam ir skirtos Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatos, o siekė perskačiuoti Rangos sutarties kainą konkrečiu momentu. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, ieškove pareikštas materialinis reikalavimas savo turiniu atitinka prašymą peržiūrėti (perskačiuoti) kainą pagal Rangos sutarties 13.8 punktą (Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą), todėl ieškinio reikalavimas – padidinti 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc. suma – nenauginamas pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas.
75. Ieškove kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas, nepagrįstai nurodė, kad Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu gali būti keičiamos tik tam tikros viešojo pirkimo sutarties sąlygos ir negali būti keičiama viešojo pirkimo sutarties kaina, taip pat nepagrįstai nurodė, jog šia norma ieškove siekia pasinaudoti nepagrįstai.
76. Kaip nurodyta šios nutarties 70 punkte, apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinys buvo grindžiamas Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir CK 6.204 straipsnio normomis, įrodinėjamas aplinkybės, sudarančios pagrindą taikyti šias teisės normas. Be to, apeliacinės instancijos teismo sprendimo 35.1–35.5 punktuose nustatytos faktinės bylos aplinkybės pagrindžia, kad ieškove, prieš pareikšdama ieškinį teismui, kreipėsi į atsakovą dėl Rangos sutarties pakeitimo (kainos padidinimo), remiantis naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti (būtent dėl 2022 m. vasaro 24 d. Rusijos Federacijos pradėto karo prieš Ukrainos Respubliką), ir dėl to atsiradusių neigiamų padarinių (medžiagų tiekimo sutrikimų, reikšmingų medžiagų pabrangimų), savo prašymą grindė Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytu teisiniu viešojo pirkimo sutarties keitimo pagrindu. Taip pat 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio dalykas – prašymas pakeisti Rangos sutarties kainą, ją padidinant konkrečiu dydžiu – 14,33 proc.
77. Kasacinio teismo konstatuota, kad teismas negali savo nuožūra nustatyti ieškinio dalyko (materialus ieškovo reikalavimo suformuluojamas kita žodine išraiška, nekeičiant reikalavimo esmės, nelakstant ieškinio dalyko pakeitimu) ir faktinio pagrindo, t. y. negali grįsti savo sprendimo faktus, kurių šalis nenurodė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2013). Taigi, civiliniame procese galiojantis dispozityvumo principas (CPK 13 straipsnis), pareiga užtikrinti proceso šalių hygiatiškumą (CPK 17 straipsnis) draudžia teismui savo nuožūra pakeisti ieškinio dalyką, ieškinyje nurodytus teisių gynimo būdus, išskyrus atvejus, kai reikia apginti viešąjį interesą, nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas, nurodydamas, kad ieškove pareikštu ieškiniu siekė ne pakeisti Rangos sutarties kainą Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktu, o ją perskačiuoti pagal Rangos sutarties 13.8 punktą, iš esmės pakeitė ieškovo ieškinio dalyką (reikalavimą). Netinkamas ieškinio dalyko nustatymas lėmė tai, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nesprendė Rangos sutarties kainos pakeitimo galimybes Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu.
78. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas vienas iš viešojo pirkimo sutarties keitimo pagrindų: viešojo pirkimo sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos viešojo pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti, ir kai karta yra šios sąlygos: a) pakeitimas iš esmės nepakeičia pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio; b) atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiam įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo. Taigi, tam, kad būtų galima teisėtai pakeisti viešojo pirkimo sutartį būtent nurodytu pagrindu, turi būti tenkinamos trys sąlygos: 1) viešojo pirkimo sutarties pakeitimo poreikis turi būti atsiradęs dėl nenumatytų aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti; 2) viešojo pirkimo sutarties pakeitimas iš esmės nepakeičia viešojo pirkimo sutarties pobūdžio; 3) viešojo pirkimo sutarties pakeitimo vertė neturi viršyti įstatyme nustatytą viršutinį pakeitimo ribų.
79. Be to, kaip nustatyta Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 4 dalyje, vertinant, ar viešojo pirkimo sutarties pakeitimas yra teisėtas ir leistinas pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punktą, nėra atsižvelgiama į sąlygas, kurioms esant pakeitimas laikytinas esminiu ir draudžiamu atlikti pagal Viešųjų pirkinių įstatymo nuostatas.
80. Teisejų kolegija pažymi, kad Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnyje nustatyti atskiri savarankiški viešojo pirkimo sutarties keitimo pagrindai. Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte, kaip jau minėta šios nutarties 27 punkte, nustatytas viešojo pirkimo sutarties keitimo pagrindas, kai keitimas atliekamas, vadovaujantis viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo sutartyje iš anksto aiškiai, tiksliai ir dviprasniškai suformuluotomis viešojo pirkimo sutarties peržiūros taisyklėmis (įskaitant kainos indeksavimą) (viešojo pirkimo sutarties vykdymas į jos nustatytomis sąlygomis). Tuo tarpu Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytas kitas savarankiškas viešojo pirkimo sutarties keitimo pagrindas – kai pakeitimo poreikis atsiranda dėl nenumatytų aplinkybių ir, kaip yra išaiškintas galutinės teisės, kad dėl pakeitimo kyla poreikis didinti viešojo pirkimo sutarties vertę. Jei nebūtų atsižvelgiama į pakeitimo vertę, šaly, nustatius, kad viešojo pirkimo pakeitimo poreikis negalėjo būti numatytas iš anksto, remėmė laisvai galėti keisti įvairias sutartines nuostatas, neturinčias konkrečios piniginės vertės (pvz., sutartinių įsipareigojimų terminų) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-378/2020, 136–137 punktai).
81. Teisejų kolegija pažymi, kad, nepaisant to, jog viešojo pirkimo sutartyje yra nustatytos kainos peržiūros (indeksavimo) taisyklės ir, jomis vadovaujantis, yra perskačiuojama viešojo pirkimo sutarties kaina, jei tai nesubalansuoja viešojo pirkimo sutarties šalių ekonominės pusiausvyros, šalis, siekianti pakeisti viešojo pirkimo sutartį Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytu pagrindu gali kreiptis, *inter alia*, dėl neatliktų pagal viešojo pirkimo sutartį darbų kainos pakeitimo – jos padidinimo, jei šalis, siekianti tokio pakeitimo, įrodo esant visas Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymo sąlygas.
82. CK 6.382 straipsnyje nustatyta, kad viešojo pirkimo–pardavimo sutarties šio kodekso normos taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita.
83. Viešųjų pirkinių įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šis įstatymas reglamentuoja viešųjų pirkinių valdymo ir atlikimo tvarką, įskaitant viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių vykdymą ir ginčų sprendimo tvarką, nustato viešųjų pirkinių subjektų teises, pareigas ir atsakomybę.
- 84.

Kasacinio teismo suformuota nuosekli praktika, pagal kurią Viešųjų pirkinių įstatymas – *lex specialis* tiek CK, tiek kitų teisės aktų atžvilgiu; Viešųjų pirkinių įstatymo, kaip specialiojo įstatymo, aiškinimą ir taikymą lemia šio įstatymo tikslai ir juo reguliuojamų santykių pobūdis, o teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* sprendžia dėl Viešųjų pirkinių įstatymo taikymo; viešųjų pirkinių teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl Viešųjų pirkinių įstatymas viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-374-248/2018 41 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2020 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-378/2020 79 punktą).

85. Šiame kontekste kasacinio teismo taip pat nuolatos pažymiama, kad kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai Viešųjų pirkinių įstatymo atžvilgiu, t. y. pirmiausia reikia taikyti galiojančias Viešųjų pirkinių įstatymo nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai Viešųjų pirkinių įstatymas nereguliuoja tam tikro klausimo arba Viešųjų pirkinių įstatymo normose įtvirtintos į kitas teisės aktus nukreipiančios nuostatos; aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neilminuoja imperatyviųjų reikalavimų, įtvirtintų ne Viešųjų pirkinių įstatyme, taikymo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-564-469/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
86. Viešųjų pirkinių įstatymo taikymas neapribotas tik viešųjų pirkinių procedūromis, o yra aktualus ir viešojo pirkimo sutartiniais santykiais, *inter alia*, viešojo pirkimo sutarties vykdymui. Šį aiškinimą pagrindžia kasacinio teismo praktika dėl viešųjų pirkinių principų (Viešųjų pirkinių įstatymo 17 straipsnis) turinio ir reikšmės bei Viešųjų pirkinių įstatyme įtvirtintas viešojo pirkimo sutarčių keitimo reguliavimas, į kurio 89 straipsnį nuo 2017 m. liepos 1 d. perkeltos detalios šios srities Europos Sąjungos viešųjų pirkinių materialiosios teisės normos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-378/2020, 81 punktas).
87. Atsižvelgiant į Viešųjų pirkinių įstatymo ir kitų teisės aktų santykį bei Viešųjų pirkinių įstatymo normose įtvirtintų materialinių nuostatų detalumą, darytina išvada, kad viešojo pirkimo sutarčių keitimui (ar teismui sprendžiant dėl vienašalio prašymo tai padaryti) ir jo teiseitumo vertinimui pirmiausia taikytinas specialusis Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnis. Kaip nurodyta pirmiau, Viešųjų pirkinių įstatymo kaip specialiojo teisės akto pobūdis neilminuoja kitose teisės aktuose įtvirtintų teisės normų taikymo, tačiau tokio atveju Viešųjų pirkinių įstatyme tam tikra teisių santykių sritis turi būti nereguliuojama (nagrinėjamu atveju – procedūriniai viešojo pirkimo sutarties keitimo aspektai, pavyzdžiui, derybų iniciavimas ar tvarka, kaip ir kada galima kreiptis į teismą, nesutarus dėl pakeitimo) arba Viešųjų pirkinių įstatyme turėtų būti įtvirtinta aiški nuoroda į kitas teisės aktus.
88. Dėl CK 6.204 straipsnio normų kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad šios, skirtos reguliuoti sutarties vykdymui ir galimam jos pakeitimui esmingai pasikeitus aplinkybėms (atsiradus naujoms), kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos (nuspėjamos) sutarties sudarymo metu, tam tikra dalimi tiesiogiai atspindi ir Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio nuostatoje (pvz., 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-378/2020, 93 punktas).
89. Atsižvelgdama į 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką, į tai, kad ieškove prašė teismo padidinti Rangos sutarties kainą dėl atsiradusių nenumatytų aplinkybių, teisejų kolegija neturi pagrindo sutikti su ieškove kasacinio skundo argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas, nusprendęs, jog 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio reikalavimas padidinti 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc., nagrinėtas ne CK 6.204 straipsnio, o Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatos kontekste, netinkamai aiškino ir taikė CK 6.204 straipsnio nuostatas.
90. Dėl kitų kasacinių skundų argumentų teisejų kolegija nepasisako, nes jie nesudaro CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatytą pagrindą.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

91. Teisejų kolegija, apibendrinama išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto normas, reglamentuojančias viešojo pirkimo sutarties keitimą, todėl nepagrįstai konstatavo, kad nagrinėjamu atveju perskačiuojant Rangos sutarties kainą pagal Rangos sutarties 13.8 punkto nuostatas turėtų būti taikomos statybos sąnaudų kainų indeksas nurodytas kategorijoje „Negyvenamieji pastatai“. Nustatyti pažeidimai sudaro pagrindą panaikinti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kurio ieškove 2022 m. kovo 21 d. ieškinys atmetas (CPK 359 straipsnio 1 dalies 3 punktas).
92. Taip pat nagrinėjama įstatymo nuspėdžia, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas sprendimą, jog 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio reikalavimas padidinti 2022 m. balandžio mėnesio pabaigoje likusių neatliktų darbų kainą 14,33 proc. suma nenauginamas pagal Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas, netinkamai aiškino ir taikė Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas. Šių teisės normų pažeidimas galėjo turėti įtakos skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo teiseitumui. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalis, kuria palikta nepakeista pirmosios instancijos teismo 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimo dalis dėl 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio atmetimo, naikintina ir ši bylos dalis grąžintina šiam teismui nagrinėti iš naujo (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas) nes būtina įvertinti, ar ieškove 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinyje pateiktos faktinės aplinkybės ir įrodymai sudaro pagrindą tenkinti 2022 m. rugsėjo 6 d. ieškinio reikalavimą padidinti Rangos sutarties kainą Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu, *inter alia*, ar ieškove nurodytas Rangos sutarties pakeitimą (Rangos sutarties kainos padidinimo) poreikis yra atsiradęs dėl nenumatytų aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti; ar Rangos sutarties pakeitimas iš esmės nepakeičia Rangos sutarties pobūdžio; ar Rangos sutarties pakeitimo vertė neviršija Viešųjų pirkinių įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytą viršutinį pakeitimo ribų; ar dydis, kurio ieškove prašo padidinti Rangos sutarties kainą, yra objektyviai pagrįstas.
93. Kasaciniam teismui nusprendus bylos dalį grąžinti apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylos šalių ir teismo turėtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui (CPK 93 straipsnis).
94. Kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo patirta, todėl jų atlyginimo klausimas nesprendžiamas (CPK 96 straipsnio 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu ir 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo dalį, kuria panaikinta Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimo dalis dėl 2022 m. kovo 21 d. ieškinio atmetimo, panaikinti ir priimti naują sprendimą – palikti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 29 d. sprendimo dalį, kuria atmestas 2022 m. kovo 21 d. ieškiny.

Kita Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 16 d. sprendimo dalį panaikinti ir šią bylos dalį perduoti iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciam teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Rudėnaitė

Gediminas Sagatys

Dalia Vasarienė